

Utbildningsinspektion i Hörningsnässkolan och Ängsnässkolan, förskoleklasser och grundskolor årskurs 1-6

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden

2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Hörningsnässkolan	Antal barn/elever
Skolbarnsomsorg	136
Förskoleklass	39
Grundskola	241

Ängsnässkolan	Antal barn/elever
Skolbarnsomsorg	94
Förskoleklass	22
Grundskola	151

Hörningsnäs rektorsområde består av två skolor, Hörningsnässkolan och Ängsnässkolan. I ledningen för rektorsområdet finns förutom rektorn också två biträdande rektorer. Skolorna är placerade i de centrala delarna av Huddinge. Utbildningen omfattar förskoleklass, grundskola årskurserna 1-6 samt skolbarnsomsorg. Hörningsnässkolan är uppdelad i fem arbetslag, Ängsnässkolan i två arbetslag. Till respektive skola är också en kommunövergripande särskild undervisningsgrupp knuten för barn i behov av särskilt stöd. Till årskurs 7 söker de flesta eleverna till Kvarnbergsskolan. Hörningsnässkolan byggdes 1955 med tillbyggnad av matsal och idrottshall 1980. Från och med hösten 1996 har skolan fullt utbyggd verksamhet för barn från förskoleklass till och med årskurs 6. Ängsnässkolan stod färdigbyggd hösten 1997 och har fullt utbyggd verksamhet från förskoleklass till och med årskurs 6.

Genomförandet av inspektionen i Hörningsnäs rektorsområde

Skolverket sände den 10 maj 2004 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Hörningsnäs rektorsområde har bestått av undervisningsråden Stig Westlund och Mariette Dennholt. Besök i Ängsnässkolan genomfördes den 12 november och i Hörningsnässkolan den 25 och 26 november den 2004.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Hörningsnäs rektorsområde, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på

annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Hörningsnäs rektorsområde genomfördes formella intervjuer med ett urval elever, föräldrar och lärare. Dessutom intervjuades representanter för elevrådets styrelse samt skolledningen. Inspektörerna förde också spontana samtal med elever och lärare vid lektionsbesök och under raster.

Bedömning

1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

Grundläggande demokratiska värderingar och ansvarstagande

Vid de granskade skolorna har inspektörerna erfarit att det allmänt råder ett gott klimat bland elever och personal. Inspektörerna fick under besöket intrycket att eleverna är öppna och hjälpsamma. Eleverna uppger också att klimatet på skolorna är sådant att de kan säga vad de tycker och tänker.

Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar, detta enligt läroplanen. I intervjuerna med eleverna framför de att det är viktigt att få vara med och påverka sitt eget lärande. De informerar inspektörerna om att de inte kan påverka sitt eget lärande i någon högre grad. Vid Hörningsnässkolan finns det exempel där elever ihop med sin lärare förbereder utvecklingssamtalet och att eleven sedan är den som leder detta. Eleverna ges också möjlighet till delaktighet genom olika råd i vilka de mest kan påverka praktiska saker som t.ex. skolgårdsfrågor. Eleverna i de olika råden på Ängsnässkolan är med och påverkar olika evenemangs upplägg och innehåll. De är även med och påverkar innehåll i temaperioder. Inspektörerna bedömer att eleverna har inflytande i praktiska frågor men inte i utformningen av undervisningen.

Etiska förhållningssätt, trygghet och lust att lära

Inspektörernas intryck är att eleverna vid skolorna har en människosyn som är förenlig med läroplanen. Mobbning och andra former av kränkande behandling är mycket sällsynta och i de fall de förekommer finns det tydliga rutiner i skolornas handlingsplaner mot mobbning, hur detta skall åtgärdas.

I intervjuerna med eleverna framkommer att de känner sig trygga vid sina skolor. Det finns trivseregler vid respektive skola men dessa är inte alltid kända av eleverna. Föräldrarna uppger också att eleverna känner sig trygga och att deras barn trivs. Personalen vid skolorna uppger i intervjuer med inspektörerna att huvuddelen av eleverna tar ansvar för sitt eget lärande, för miljön i skolorna och att eleverna respekterar varandra samt att de känner lust att lära. Inspektörerna bedömer att eleverna vid skolorna respekterar varandra och accepterar varandras olikheter och har en människosyn som är förenlig med läroplanens.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att det allmänt råder ett gott klimat bland elever och personal vid skolorna och att eleverna har en människosyn som är förenlig med läroplanens. Inspektörernas bedömning är att eleverna har inflytande i praktiska frågor men inte på undervisningens utformning.

2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att varje elev tillägnar sig kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga och en nyfikenhet och lust att lära. Målen för lärandet anges närmare i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

Utveckling och lärande relaterat till läroplanernas mål att sträva mot.

Vid skolorna finns lokala bearbetningar av de nationella kursplanerna. Hörningsnässkolan har bearbetningar i alla ämnen. Elever och föräldrar uppger att de känner till målen. Ängsnässkolan har lokala bearbetningar främst i engelska, matematik och svenska, arbete pågår dock med att ta bearbeta målen i de övriga ämnena. Vid Ängsnässkolan uppger elever och föräldrar att de inte är informerade om de lokalt bearbetade kursplanerna.

Inspektionen visar att eleverna har förmåga att arbeta självständigt men också tillsammans med andra. Enligt eleverna är dock den vanligaste arbetsformen självständigt arbete med uppgifter som läraren tilldelat dem. Vidare framförde eleverna att valet av arbetssätt i många fall är beroende av vilken lärare det är som undervisar i klassen.

Inspektörernas bedömning är att skolorna bör utveckla formerna för elevernas delaktighet i val av arbetssätt. Vidare bedömer inspektörerna att Ängsnässkolan bör slutföra arbetet med de lokala bearbetningarna av nationella kursplanemål samt att alla elever och föräldrar bör informeras om dessa mål.

Kunskaper relaterade till mål att uppnå i åk 5 och 9.

Resultaten från de nationella proven i årskurs 5 våren 2004 visar på ett bättre resultat för Ängsnässkolan än för Hörningsnässkolan. I intervjuerna med rektor framkom att Hörningsnässkolan noterat resultatet i matematik och att åtgärder har satts in för att ge eleverna möjlighet att uppnå målen i ämnet.

	Andel elever i % som uppnått målen	Andel elever i % som uppnått målen	Andel elever i % som uppnått målen
Skola	Engelska	Matematik	Svenska
Hörningsnässkolan	90	82	92
Ängsnässkolan	93	95	95

Vid skolorna finns utarbetade rutiner för att följa upp elevernas kunskapsutveckling i engelska, matematik och svenska. I dessa ämnen får skolledningen information om elevernas utveckling, i övriga ämnen saknas dessa rutiner för att informera skolledningen. I lärarintervjuerna framkommer att de sammanställer elevernas resultat i alla ämnen inför utvecklingssamtalen men att dessa resultat inte kommer skolledningen till del. Det finns heller ingen redovisning över skillnader mellan flickors och pojkars resultat i de nationella proven, eller i övriga ämnen. Inspektörerna bedömer därför att skolorna bör utveckla rutiner för att analysera och följa upp elevernas resultat i samtliga ämnen och årskurser, även ur ett genusperspektiv.

Sammanfattningsvis finner inspektörerna att skolorna bör utveckla formerna för elevernas delaktighet i val av arbetssätt. Vidare bedömer inspektörerna att Ängsnässkolan bör slutföra arbetet med de lokala bearbetningarna av nationella kursplanemål samt att alla elever och föräldrar bör informeras om dessa mål. Vidare bör skolorna utveckla system för att följa upp elevernas kunskapsutveckling i samtliga ämnen och ur ett genusperspektiv.

3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet för att forma en god miljö – fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

Enligt skollagen skall eleverna ha inflytande över hur deras utbildning utformas. Omfattningen och utformningen av elevernas inflytande skall anpassas efter deras ålder och mognad. Elevinflytande och elevdemokrati är frågor som utgör ett av de mål som nämnden lagt fast som prioriterade mål för skolorna i Huddinge kommun.

Samverkan i skolmiljön

Vid Hörningsnässkolan och Ängsnässkolan genomförs klassråd regelbundet. I regel sker dessa möten en gång per vecka. En del av de frågor som tas upp i klassråden förs vidare till elevrådet. Inspektörerna vill framhålla Ängsnässkolans formella råd med elevrepresentation som t.ex. hälsoråd, miljöråd och biblioteksråd. Vidare finns det en grupp elever som arbetar med en mycket omtyckt skoltidning. Vid Ängsnässkolan har eleverna genom de olika råden fått vara med

och utvärdera skolans trivselregler och de uppger för inspektörerna att deras synpunkter har beaktats.

Vid de två skolorna uppger eleverna att de vuxna lyssnar på dem men att de oftast bara kan påverka i frågor av praktisk karaktär.

När det gäller elevernas möjlighet till inflytande över undervisningens uppläggning och innehåll är bilden något splittrad. Det finns en ambition hos lärarna vid de två skolorna att eleverna med stigande ålder skall få ett ökat inflytande över sitt lärande, men det skiljer sig åt från lärare till lärare. I några klasser har eleverna stora möjligheter att påverka valet av arbetssätt och vad de skall arbeta med. I det stora flertalet klasser är dock utrymmet för elevinflytande relativt begränsat. Egna arbetsscheman införda i en loggbok eller liknande används i klasserna vid skolorna. I de allra flesta fall används dock loggboken som en kalender där eleverna fyller i efter lärarens instruktioner.

Vid Ängsnässkolan är eleverna bl.a. delaktiga i planeringen av idrottsundervisningen inom elevens val, vidare har eleverna i årskurs 6 varit delaktiga i utformningen av schemat för ämnet musik.

För samverkan med föräldrarna finns förutom utvecklingssamtal och föräldramöten finns det så kallade "Skolgrupper" för samråd mellan föräldrarepresentanter från alla klasser och grupper samt representanter för personal och skolledning.

Inspektörerna bedömer att skolorna har fungerande formella former för elevinflytande men att elevernas delaktighet, genomförande och utvärdering av undervisningen bör utvecklas och förbättras. Vidare bedömer inspektörerna att samverkan mellan hem och skola fungerar bra.

Arbetet mot kränkande behandling

Det finns en hög ambitionsnivå vid de två skolorna att på olika sätt och med olika metoder förverkliga skolans värdegrund. Bland personalen förs kontinuerliga samtal om normer och värden. Diskussioner förs också med eleverna både på lektioner och vid andra tillfällen. Eleverna berättar för inspektörerna att de vuxna vid skolorna alltid ingriper när något händer på t.ex. raster eller vid andra tillfällen.

Skolorna arbetar med olika metoder för att ge eleverna instrument för att klara av och reda ut konflikter, bl.a. genom projekt Charlie, Kamratstödjure, utbildade genom Friends, samt Lions Quest. Skolorna har också system med kamratstödjure där eleverna har fått en utbildning i att vara kamratstödjure och hur de ska agera när deras kamrater hamnar i olika situationer där de behöver få några råd på vägen för att lösa den uppkomna situationen.

Som tidigare nämnts finns handlingsplaner mot mobbning vid skolorna. Planerna behandlar åtgärder som skall vidtas vid upptäckt av mobbning. Handlingsplanerna utgår inte från begreppet kränkande behandling utan från den snävare definitionen mobbning. Vidare tar planerna inte upp perspektivet vuxen – elev. Planerna har arbetats fram av mobbingteamet och personalen på respektive skola, men de är inte kända av eleverna. Skolornas mobbingteam är inte heller de kända för eleverna. Inspektörerna finner dock, som tidigare sagts, att eleverna är trygga trots deras ovetskap om handlingsplanen och mobbing-

gruppen. Vid Hörningsnässkolan uppger föräldrarna att de känner till mobbingplanen, vid Ängsnässkolan känner de intervjuade föräldrarna inte till denna. Inspektörerna bedömer att handlingsprogrammet mot mobbning bör omarbetas och även innefatta det vidare begreppet kränkande behandling samt vuxen – elevperspektivet. Vidare bör skolorna införa rutinen att elever tydligt informeras om handlingsplanen, samt informera föräldrarna vid Ängsnässkolan.

Skolhälsovård och elevhälsa

Vid de två skolorna har både elever och personal ett dagligt inlagt pass av rörelse på 20 minuter, ofta avslutas dessa pass med en avslappningsstund. Vid Ängsnässkolan inleds en dag per vecka med gemensam morgongymnastik för elever och personal. De som önskar kan byta ut detta pass mot en promenad. I några klasser masserar eleverna varandra. Eleverna är mycket medvetna om vikten av att röra sig, framför allt vid Ängsnässkolan. Skolhälsovården bedrivs och genomförs enligt gällande bestämmelser vid skolorna.

Inspektörerna bedömer att det hälsofrämjande arbetet vid skolorna är av mycket god kvalitet och att skolhälsovården följer gällande författningar.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolorna har fungerande formella former för elevinflytande men att elevernas delaktighet, genomförande och utvärdering av undervisningen bör utvecklas och förbättras. Vidare bedömer inspektörerna att samverkan mellan hem och skola fungerar bra. Inspektörerna bedömer också att handlingsprogrammet mot mobbning bör omarbetas och även innefatta det vidare begreppet kränkande behandling samt vuxen – elevperspektivet. Vidare bör skolorna införa rutinen att elever tydligt informeras om handlingsplanen, samt informera föräldrarna vid Ängsnässkolan. Inspektörerna bedömer också att det hälsofrämjande arbetet vid skolorna är av mycket god kvalitet och att skolhälsovården följer gällande författningar.

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå de nationella målen för utveckling och lärande skall främst utformas av eleverna och personalen. Skolan skall samverka med hemmen. Läroplanerna, andra statliga förordningar och kursplanerna ger riktlinjer för arbetet. Det finns bestämmelser om timplaner och ämnes- och kursstruktur, riktlinjer för stödinsatser, för betygssättning och utvecklingssamtal, för utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper, färdigheter och övrig utveckling barnen och ungdomarna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

Lokala mål och innehåll

Som tidigare nämnts finns det lokala bearbetningar av de nationella kursplanerna i alla ämnen och årskurser vid Hörningsnässkolan, här finns också mål att sträva mot i alla ämnen och årskurser. Vidare framkom det i elevintervjuerna att de känner till de lokala bearbetningarna av målen. Vid Ängsnässkolan finns bearbetningar främst i engelska och svenska. Rektorn uppger i intervjun att arbete pågår med att utarbeta lokala bearbetningar i alla ämnen och årskurser.

Föräldrarna vid Ängsnässkolan framförde vid intervjun att de inte känner till målen medan föräldrarna vid Hörningsnässkolan känner till dessa. Inspektörerna bedömer att Ängsnässkolan bör slutföra arbetet med lokala bearbetningar av de nationella kursplanerna samt att tydligt informera elever och föräldrar om dessa.

Organisering av undervisningen och tidsanvändningen

Skolorna har strukturer för att ta emot elever såväl inom skolan som för nya elever. Den vanligaste organisationsformen i skolorna är den sammanhållna klassen där klassläraren arbetar i en årskurs och ansvarar för undervisningen i flertalet ämnen. Förskoleklasserna och fritidshemmens verksamheter är integrerade med skolornas verksamheter. I de lägre årskurserna förekommer det arbete i mindre grupper, vilket bl.a. möjliggörs genom att personal från fritidshemmen arbetar parallellt med lärarna i skolan. Förskoleklasserna bedriver verksamhet tre timmar per dag. Alla som efterfrågar skolbarnsomsorg får detta och ingen kö finns.

Det finns en gemensam timplan för de två skolorna. Denna är framtagen i samarbete med Kvarnbergsskolans årskurser 7–9. Rektorn uppger att hon inte lägger ner mycket tid på att kontrollera om elevernas scheman följer den lokala timplanen, utan litar på att lärarna lägger ut rätt antal timmar per ämne enligt det avtal/kontrakt som finns mellan rektorn och enskilda lärare. Inspektörerna bedömer att rektor bör ta ett större ansvar och kontrollera att eleverna får den undervisningstid per ämne som de är berättigade till.

Inspektörerna bedömer att skolorna arbetar enligt en traditionell organisation samt att den lokala timplanen innehåller det som framgår av nationella riktlinjer.

Individanpassning, individuell studieplanering och stöd

Enligt skollagen och grundskoleförordningen föreskrivs att särskilt stöd skall ges till elever som har svårigheter i skolarbetet. Vid skolorna har arbetslagen ett stort ansvar för de elever som tillhör laget. När elever får svårigheter i skolarbetet försöker man först komma till rätta med detta inom laget. I de fall arbetslagen vid skolorna inte kan ge eleverna de stödåtgärder som behövs tas ärendet upp i en elevvårdskonferens. Beslut om stödåtgärder i enskilda elevvårdsärenden fattas alltid av rektorn. I de fall skolan inte kan tillgodose en elevs behov av särskilt stöd finns möjligheten att ansöka om ytterligare stöd vid kommunens centrala elevstödsenhet. I intervjuerna med skolledning och personal framkom att det upplevs som om den nya elevstödsorganisationen ännu inte funnit sina former för att ge skolorna det stöd som efterfrågas.

Till skolorna är också två kommunövergripande särskilda undervisningsgrupper knutna för barn i behov av särskilt stöd. Personalen i dessa grupper arbetar mycket med att individualisera undervisningen och ge eleverna strukturer och hjälpa dem se sammanhang. Mycket tid används också för att både i grupp men också individuellt träna eleverna i t.ex. sociala regler.

I första hand är det i ämnena engelska, matematik och svenska som eleverna kan få stöd i. Vid skolorna finns det sex speciallärare som stödjer arbetslagen i arbetet med barn i behov av särskilt stöd. Enligt speciallärarna testas eleverna regelbundet i framför allt engelska, matematik och svenska, bl.a. används ett

läsutvecklingsschema (LUS) för uppföljning. I övriga ämnen testas inte eleverna för att ta reda på om de är i behov av särskilt stöd. Inspektörerna bedömer att skolorna har väl fungerande rutiner för att upptäcka elever i behov av särskilt stöd i ämnena engelska, matematik och svenska men att rutiner saknas för övriga ämnen. Inspektörerna bedömer att skolorna inte uppfyller författningarnas krav på elevens rätt till stöd.

Åtgärdsprogram upprättas för elever i behov av särskilt stöd och i första hand är det klassföreståndaren, ofta ihop med en speciallärare, som ansvarar för upprättandet. Föräldrar och elev är alltid med när åtgärdsprogram upprättas. I samtalen med föräldrarna framkom att de är nöjda med det stöd som ges till deras barn och att de får den information om sitt barn som de tycker är viktig. En synpunkt framfördes från föräldrahåll att det är viktigt att skolan även stimulerar elever som är duktiga att gå vidare i en något högre studietakt. Inspektörerna bedömer att skolorna uppfyller grundskoleförordningens krav på åtgärdsprogram.

Arbetsätten

Enligt läroplanen för grundskolan skall läraren svara för att eleverna får pröva olika arbetssätt och arbetsformer. I lärarintervjuerna framkommer att lärarna informerar eleverna om målen inför ett nytt arbetsområde. I planeringsboken, som några klasser använder, planerar eleverna veckans arbete. Eleverna uppger i intervjuerna att inte alla klasser använder sig av denna i planerings- och utvärderingsarbetet.

Under besöket har inspektörerna besökt alla klasser och kan konstatera att eleverna oftast arbetar enskilt med tilldelade arbetsuppgifter. Få exempel gavs där eleverna arbetade tillsammans två och två eller i grupp. Detta bekräftas också i intervjuerna med eleverna. Lärarna uppger att det förekommer temaarbeten och grupparbeten där eleverna arbetar tillsammans. Inspektörerna vill dock framhålla att arbetsmetoderna varierar mellan olika lärare. Inspektörernas bedömning är att det är läraren som i huvudsak bestämmer innehåll och arbetssätt.

Vägledning och utvecklingssamtal och utvärdering av lärandet

Vid skolorna genomförs utvecklingssamtal och dessa fungerar enligt intervjuade elever och föräldrar väl. Samtalen förbereds genom att elever och föräldrar får svara på några frågor. Dessa tas sedan med till utvecklingssamtalet och är ett underlag i samtalet, även den individuella utvecklingsplanen används som underlag i samtalet. Elever och föräldrar får information om kunskapsutvecklingen i alla ämnen samt barnets sociala utveckling upp. Inspektörerna vill framhålla ett gott exempel där eleverna i årskurs 3 vid Hörningsnässkolan leder sitt eget utvecklingssamtal med stöd från läraren.

Elevernas lärande utvärderas bl.a. genom olika diagnoser, prov och loggböcker. Skolorna har påbörjat ett utvärderingsarbete genom portfoliomethoden. Detta är en metod där eleven utifrån målen i olika ämnen själv skall kunna följa sin kunskapsutveckling och ges möjlighet att utvärdera sitt eget lärande. Hörningsnässkolan har beslutat att inleda portfolioarbetet i svenska, vid Ängsnässkolan finns ingen enad strategi kring arbetet med Portfolio. Uppföljning och utvärde-

ring sker också i samband med utvecklingssamtalen. Inspektörerna bedömer att skolorna uppfyller grundskoleförordningens krav på utvecklingssamtal.

Enligt lärarna förs inga jämförande diskussioner om bedömningen av elevers prestationer vid respektive skola eller mellan skolorna. De gemensamma prov och bedömningsinstrument som används är de nationella ämnesproven i engelska, matematik och svenska samt diagnostisering av elevernas läsutveckling via LUS.

Samverkan och öppenhet

Eleverna i årskurs 6 får under ca en vecka göra arbetsplatsbesök vid föräldrarnas arbetsplatser. I en del klasser besöker någon förälder skolan och berättar om sitt yrke. Eleverna ger flera exempel på studiebesök som genomförs, t.ex. besök på teater, bio och museum.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att Ängsnässkolan bör slutföra arbetet med lokala bearbetningar av de nationella kursplanerna samt att tydligt informera elever och föräldrar om dessa. Inspektörerna bedömer också att skolorna arbetar enligt en traditionell organisation samt att den lokala timplanen innehåller det som framgår av nationella riktlinjer. Inspektörerna bedömer att rektor bör ta ett större ansvar och kontrollera att eleverna får den undervisningstid per ämne som de är berättigade till. Inspektörernas bedömning är att det är läraren som i huvudsak bestämmer innehåll och arbetssätt. Vidare bedömer inspektörerna att skolorna inte uppfyller författningarnas krav på elevens rätt till stöd.

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolornas inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå nationella mål tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskildas rättsäkerhet.

Ansvarsfördelning, beslutsordning och kommunikation

Kommunfullmäktige i Huddinge kommun har fastställt sex områden, perspektiv, som gäller för samtliga nämnder. Utifrån dessa har kommunstyrelsen gjort prioriteringar, inom vart och ett av dessa områden, som gäller för förskole- och grundskolenämnden. I nämndens verksamhetsplan för innevarande år har nämndens mål samlats i fyra områden.

1. Nöjda invånare – barn och elever
2. Effektiva processer
3. Sund ekonomi
4. Attraktiv arbetsgivare

För vart och ett av dessa områden finns ett antal mål fastslagna av nämnden. Nämndens verksamhetsplan är en del av Huddinge kommuns skolplan. Övriga delar är skolornas arbetsplaner, kvalitetsredovisningarna samt "Bilderna av skolan i Huddinge" som visar resultatet av skolornas arbete.

Skolorna har i sina arbetsplaner formulerat mål för sina respektive verksamheter. De två arbetsplanerna utgör tillsammans rektorsområdets arbetsplan. Utvärdering sker i slutet av verksamhetsåret. Flertalet intervjuade elever och föräldrar känner inte till skolornas arbetsplaner. Grundskoleförordningen anger att arbetsplanen skall utarbetas under medverkan av lärare och övrig personal samt företrädare för eleverna och deras vårdnadshavare. Inspektörerna bedömer att skolornas arbete med att göra elever och föräldrar delaktiga i utarbetandet av arbetsplanen bör förbättras.

Rektors ansvar, befogenheter och funktion

I ledningen för rektorsområdet finns förutom rektorn också två biträdande rektorer. Rektorn leder skolornas arbete genom de två biträdande rektorerna och de träffas en gång per vecka för att diskutera strategier och praktiska frågor. De biträdande rektorerna har av rektorn fått sig tilldelat olika arbetsuppgifter. Rektorn uppger för inspektörerna att hon ansvarar för budgetfrågor, leder arbetet för delar av den administrativa personalen, de praktiskt estetiska lärarna och den lilla gruppen vid Hörningsnässkolan. Vidare ansvarar rektorn för övriga uppgifter som enligt författningarna tillhör rektorsfunktionen.

I de biträdande rektorernas arbetsuppgifter ingår att vara chefer för personalen och driftansvarig på respektive skola. De biträdande rektorerna skall också bistå rektorn i arbetet att driva pedagogisk utveckling på skolorna.

Vid inspektionen framkommer att det både för föräldrar och elever är känt vem som är rektor. De biträdande rektorerna anses dock vara de som driver det pedagogiska arbetet. Rektorn bedöms av alla vara förtrogen med verksamheten genom sina biträdande rektorer, men att hennes huvudsakliga arbetsuppgift, enligt de intervjuade grupperna, är att vara administratör och inte pedagogisk ledare. Inspektörerna bedömer att rektorn tack vare sina kontakter med de biträdande rektorerna är förtrogen med den dagliga verksamheten men rektors roll som pedagogisk ledare bör tydliggöras.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Skolornas kvalitetsredovisningar följer den mall som tillämpas av Huddinge kommun, och skolornas resultat presenteras i form av styrtal, för de olika områden som den politiska nämnden fastställt. Skolan analyserar resultaten och slutligen lämnas förslag till åtgärder för utveckling för läsåret 2004/2005. Under läsåret satsar Hörningsnässkolan bl.a. på utbildning i Human Dynamics¹, införandet av portfolio och rörelse varje dag. Vid Ängsnässkolan satsar man på bl.a. portfolio, bli duktigare på att genomföra och dokumentera pedagogiska diskussioner.

¹ Human Dynamics är ett redskap för att förstå de olika processer vi människor använder när vi bearbetar information, lär in nya saker, kommunicerar med andra eller löser problem. Human Dynamics har utvecklats av Sandra Seagal och David Horne.

Inspektörerna bedömer att de mål som redovisas är otydliga i och med att målen bara formuleras med ett enda ord som "hälsa" eller "trygghet". Till viss del är kopplingen mellan resultat och de åtgärder som redovisas för att förbättra måloppfyllelsen svag. Kvalitetsredovisningen är okänd bland flertalet föräldrar. Lärarna vid Hörningsnässkolan anser att de är delaktiga i framtagandet av kvalitetsredovisningen, däremot anser lärarna vid Ängsnässkolan att de inte i lika hög grad är delaktiga. Inspektörerna bedömer att kvalitetsredovisningen inte i alla delar uppfyller kraven i författningarna och att den bör förbättras.

Rättssäkerhetsfrågor

Skolorna har en tydlig skriftlig beskrivning av hur elevvårdsarbetet går till och vem som ansvar för vad. Ansvaret för elevvården ligger primärt hos arbetslaget. Elevstödsteamet som består av skolledningen, skolsköterska, psykolog har regelbundna, schemalagda möten för uppföljning och för att skaffa sig en överblick och se över resursfördelningen och göra nödvändiga omprioriteringar av dessa. Elevvårdskonferensen leds av rektor och sammanträder vid behov. Som tidigare nämnts har skolorna väl fungerande rutiner för att upptäcka elever i behov av särskilt stöd i ämnena engelska, matematik och svenska men att rutiner saknas för övriga ämnen. Beslut om placering av elev i någon av de två särskilda undervisningsgrupperna fattas av chefen för stödenheten.

Inspektörerna bedömer att skolorna har en tydlig skriftlig plan för arbetet med barn i behov av särskilt stöd men, som tidigare nämnts, rutiner saknas för att upptäcka elever i behov av särskilt stöd i andra ämnen än engelska, matematik och svenska.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolornas arbete med att göra elever och föräldrar delaktiga i utarbetandet av arbetsplanen bör förbättras. Inspektörerna bedömer också att rektorn tack vare sina kontakter med de biträdande rektorerna är förtrogen med den dagliga verksamheten men rektors roll som pedagogisk ledare bör tydliggöras. Vidare bedömer inspektörerna att kvalitetsredovisningen inte i alla delar uppfyller kraven i författningarna och att den bör förbättras. Inspektörerna bedömer att skolorna har en tydlig skriftlig plan för arbetet med barn i behov av särskilt stöd men, som tidigare nämnts, rutiner saknas för att upptäcka elever i behov av särskilt stöd i andra ämnen än engelska, matematik och svenska.

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Barn- och ungdomsutbildningen omfattar förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det skall finnas lika möjligheter till utbildning för barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar och möjligheter till utbildning i särskilda utbildningsformer. Inom skolformerna skall det också finnas olika möjligheter för eleverna att individuellt göra val av ämnen, program, inriktningar och kurser. En skola kan, enligt skollagen, profilera sig för att tillgodose olika elevers behov eller öka elevernas motivation för lärande.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till olika val av fördjupning, kurser, skolor och utbildningsvägar behandlas.

Tillgång till verksamhet/utbildning och till särskilda utbildningsformer

Det finns en på årskursnivå nedbruten timplan som gäller de båda skolorna och den är, som tidigare nämnts, framtagen i samarbete med Kvarnbergsskolan för att garantera att eleverna får rätt total undervisningstid under deras nioåriga grundskoleutbildning. Enligt timplanen skall alla elever från årskurs 2 till och med årskurs 6 ha elevens val. Innehållet i elevens val syftar till att, ”fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen” och skall ”till sitt innehåll och sin inriktning vara förenligt med målen i den kursplan eller de kursplaner som regeringen fastställt för det ämne eller ämnen som utgör elevens val”. Eleverna uppger vid intervjuerna att de inte erbjuds något elevens val. Lärarna och skolledningen informerar inspektörerna om att elevens val ryms inom temaarbete eller under några klassers EA-tid d.v.s. tid för eget arbete på schemat. Inspektörerna bedömer att elevens val genomförs i enlighet med grundskoleförordningen men att skolorna bör informera eleverna tydligare om och när elevens val genomförs.

Vid skolorna är det cirka 13 procent av eleverna som är berättigade till modersmålsundervisning. Av dessa är det 14 procent vid Ängsnässkolan och 6 procent vid Hörningsnässkolan som deltar i modersmålsundervisning. Ansvaret för att organisera modersmålsundervisningen ligger centralt i kommunen och administreras av rektorn för Tomtbergaskolan. Ett av skälen till att få elever utnyttjar möjligheten till modersmålsundervisning uppges vara att undervisningen förläggs till efter ordinarie skoltid och ofta på en annan skola än hemskolan.

Enligt grundskoleförordningen skall en elev få studiehandledning på sitt modersmål, om eleven behöver det. Vid skolorna erbjuds inga elever studiehandledning på modersmålet, det finns heller inga rutiner för att undersöka vilka elever som är i behov av studiehandledning.

Elever med annat modersmål än svenska testas för att utröna på vilken språknivå de ligger. En av speciallärarna har särskilt ansvar för svenska som andraspråk. Vid Ängsnässkolan är det enligt skolledningen en elev som får undervisning i svenska som andraspråk, vid Hörningsnässkolan är det 10 elever.

Inspektörerna bedömer att elever i behov av studiehandledning på sitt modersmål inte får detta och att rutiner saknas för att upptäcka dessa elever och skolorna uppfyller därmed inte grundskoleförordningens krav.

När det gäller undervisningen i hem- och konsumentkunskap kan inspektörerna konstatera att det finns flera brister i hur undervisningen för närvarande är uppbyggd. Den praktiska delen av ämnet hem- och konsumentkunskap genomförs till viss del i skolan med hjälp av fritidspedagoger men också i elevernas hem i samarbete med föräldrarna. Av författningarna framgår att undervisningen skall ske av lärare som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak skall bedriva. Författningarna anger även att undervisningstid är arbete som planeras av lärare och elever tillsammans och genomförs under lärares ledning, att undervisningen skall ske i ändamålsenliga lokaler samt att det skall finnas utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Inspektörerna bedömer att skolorna inte uppfyller författningarnas krav på undervisning i hem- och konsumentkunskap.

Information om utbildning

Elever och föräldrar uppger att informationen i stort fungerar bra. Veckobrev utdelas i alla klasser och i de flesta klasser finns också de tidigare nämnda skoldagböckerna som uppges fungera som en kontaktbok mellan hem och skola. Vidare finns det ett informationsblad, ”Hemläshörnan”, som skickas till hemmen cirka en gång per månad. Flertalet föräldrar till de yngsta barnen vid skolorna uppger att de har nästan daglig kontakt med skolans lärare och får på det sättet ytterligare information.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att elevens val genomförs i enlighet med grundskoleförordningen men att skolorna bör informera eleverna tydligare om och när elevens val genomförs. Inspektörerna bedömer också att elever i behov av studiehandledning på sitt modersmål inte får detta och att rutiner saknas för att upptäcka dessa elever, skolorna uppfyller därmed inte grundskoleförordningens krav. Inspektörerna bedömer att skolorna inte uppfyller författningarnas krav på undervisning i hem och konsumentkunskap.

7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

Personalresurser, personalens kompetens och kompetensutveckling

I Hörningsnässkolan och Ängsnässkolan har det stora flertalet lärare erforderlig utbildning. Skolornas personalomsättning är enligt skolledningen låg.

Personalen vid de två skolorna uppger att det finns möjligheter till kompetensutveckling, exempelvis genom av kommunen anordnade utbildningar eller korta

kurser. Lärarna uppger också att de har individuella kompetensutvecklingsplaner och att dessa revideras vid medarbetarsamtalen.

Elever och föräldrar framför i intervjuerna att de är nöjda med lärarna och att eleverna får en god utbildning.

Inspektörernas bedömning är att huvuddelen av personalen har den kompetens som krävs för uppdraget och att de erbjuds kompetensutveckling.

Personalen vid skolorna är i stort sett nöjda med de läromedel som finns och att de uppfyller sitt syfte. Elever och personal vid Hörningsnässkolan anser att det finns för få böcker och att de är gamla och slitna vid skolans bibliotek. Datorer finns vid skolorna och de används i olika omfattning i undervisningen enligt eleverna. Vid Hörningsnässkolan framförde elever och lärare önskemål om att förnya datorparken.

I lärarintervjuerna vid Hörningsnässkolan framkom att det saknas små rum och grupprum för att kunna bedriva en allsidig undervisning. Vidare anser personalen att många lokaler, framför allt praktiskt estetiska salar, är slitna och behöver fräschas upp, bl.a. duschrummen.

Inspektörernas bedömning är att lokalerna svarar mot de pedagogiska kraven i utbildningen och att tillgången till materiella resurser är tillfredsställande utifrån elevernas behov.

Skolorna har inga elever med funktionshinder, men lokalerna uppges vara utformade så att de kan ta emot exempelvis rullstolsbundna elever.

Budgeten bygger på tilldelade ekonomiska medel från barn- och utbildningsförvaltningen. Rektor fördelar medvetet mer resurser till de yngre barnen.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att huvuddelen av personalen har den kompetens som krävs för uppdraget och att de erbjuds kompetensutveckling. Vidare bedömer inspektörerna att lokalerna svarar mot de pedagogiska kraven i utbildningen och att tillgången till materiella resurser är tillfredsställande utifrån elevernas behov.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten i Hörningsnäs rektorsområde övergripande är av god kvalitet. Personalen arbetar ambitiöst för att främja elevernas lärande och demokratiska fostran. Inspektörerna vill lyfta fram rektorsområdets arbete med att ge eleverna förutsättningar att regelbundet bedriva fysiska aktiviteter samt Ängsnässkolans samverkan med eleverna i olika råd. Hörningsnässkolans arbete med de lokalt bearbetade nationella målen i alla årskurser och ämnen samt att dessa är kopplade till mål att sträva mot.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- Eleverna i Hörningsnäs rektorsområde bör ges möjlighet till ökat ansvarstagande och inflytande över sitt eget lärande.
- Hörningsnäs rektorsområde bör utarbeta rutiner för att sammanställa elevernas kunskapsutveckling i alla årskurser och ämnen.

- Skolornas handlingsprogram mot mobbning bör omarbetas och även innefatta det vidare begreppet kränkande behandling samt vuxen - elevperspektivet.
- Skolornas elever och föräldrar bör göras delaktiga i utarbetandet av arbetsplanerna.
- Kopplingen mellan kvalitetsredovisningarna och de åtgärder respektive skola avser att vidta för ökad måluppfyllelse bör förbättras.
- Skolorna bör informera tydligare om elevens val.
- Ängsnässkolan bör komplettera lokalt bearbetade kunskapsmål i de årskurser och ämnen som saknar dessa samt informera elever om målen.
- Rektor bör tydliggöra det pedagogiska ledarskapet.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen, ges inte stöd i den utsträckning de har rätt till (5 kap. 1 § grundskoleförordningen).
- Genomförandet av undervisningen i hem- och konsumentkunskap (2 kap. 6 § grundskoleförordningen och bilaga 3 skollagen).
- Studiehandedning på modersmålet ges inte till de elever som behöver det (5 kap. 2 § grundskoleförordningen).

Datum	Ort
2005-06-29	Stockholm

Stig Westlund
Mariette Dennholt